

DINCOLO DE JALOANE: CE ARATĂ REFORMELE ÎN VIAȚA CETĂȚENILOR REPUBLICII MOLDOVA

*Declarația Mișcării Civice „Construim Încredere” pentru Consiliul de Asociere Republica
Moldova – Uniunea Europeană, Bruxelles, 5 octombrie 2026*

Republica Moldova se află într-un moment important al parcursului său european. Deschiderea negocierilor pe Clusterul 1 și 6, avansarea Agendei de Reformă și sprijinul financiar fără precedent oferit prin Planul de Creștere confirmă o apropiere instituțională reală de Uniunea Europeană. Mișcarea Civică „Construim Încredere” susține această direcție și consideră că tocmai progresul făcut până acum cere o evaluare mai matură a etapei următoare: nu doar ce reforme au fost adoptate, ci ce schimbă ele efectiv în funcționarea statului și în viața oamenilor.

Problema pe care o vedem nu este absența reformelor. Este decalajul dintre reforma raportată și reforma resimțită. Legi sunt adoptate, jaloane sunt bifate, instituții sunt reorganizate, iar capitolele negocierilor se deschid. În același timp, cetățeanul continuă să judece statul prin experiențe foarte concrete: cât plătește pentru energie, cât îi rămâne din venit după scumpiri, cât de accesibil este un serviciu public, dacă administrația îl ascultă, dacă funcțiile sunt ocupate pe merit și dacă banii publici produc rezultate vizibile.

Analizele realizate de Mișcare pe parcursul anului 2026 au identificat repetat aceeași vulnerabilitate. În „Guvernarea la RAPORT”, monitorizarea a 325 de angajamente sectoriale a arătat că o parte importantă dintre acestea sunt formulate fără suficiente repere măsurabile pentru ca rezultatul să poată fi verificat obiectiv. În procesul de amalgamare, în modificarea Codului electoral și în analiza Codului Parlamentului, am semnalat diferența dintre existența unei proceduri de consultare și influența reală a cetățenilor asupra deciziei. Cazul Baraboi a arătat, la scară locală, de ce caracterul „voluntar” al unei reforme trebuie să însemne nu doar respectarea unei proceduri, ci și respectarea efectivă a opțiunii comunității. Aceste exemple nu infirmă necesitatea reformelor. Ele arată de ce funcționarea instituțiilor democratice trebuie evaluată și prin calitatea procesului decizional, nu doar prin actul final adoptat.

Aceeași întrebare apare în reforma administrației publice. Reorganizarea unei instituții sau crearea unei structuri noi nu reprezintă, prin ea însăși, o creștere a capacității statului. Pentru cetățean, reforma

devine reală atunci când instituția este mai competentă, serviciul mai bun, responsabilitățile mai clare, iar conducerea răspunde pentru rezultate. De aceea, meritocrația nu este o temă secundară. Într-o administrație care urmează să gestioneze tot mai multe fonduri europene, mecanismele de recrutare și numire trebuie să protejeze instituțiile de patronaj și să lege funcția, remunerația și responsabilitatea de performanță. Discrepanțele salariale documentate în entități publice și apariția unor structuri cu bugete administrative ridicate obligă la aceeași întrebare: ce valoare publică produce costul suportat de contribuabil?

Planul de Creștere de 1,9 miliarde EUR este un pachet de sprijin european semnificativ și poate accelera convergența economică într-un mod pe care resursele interne nu l-ar permite. Aproximativ 504 milioane EUR au fost deja deblocate, iar mecanismul bazat pe condiționalități și performanță este un progres important. Totuși, un jalon îndeplinit nu este finalul unei reforme, ci începutul verificării rezultatului ei. Întrebarea următoarei etape trebuie să fie: ce capacitate economică, instituțională și socială nouă a creat resursa mobilizată?

Această întrebare este legitimă și pentru că cea mai mare parte a Facilității este formată din împrumuturi concesionale, nu din granturi. Condițiile sunt avantajoase, dar datoria va trebui rambursată. De aceea, fiecare euro primit sau împrumutat ar trebui urmărit printr-un traseu simplu și public: reformă, finanțare, proiect, beneficiar, rezultat, impact. Creșterea economică a fost de numai 0,6% în prima jumătate a anului 2026, după o perioadă de evoluții slabe și volatile. În același timp, rata sărăciei absolute pentru 2025 a fost de 31,1%, iar în mediul rural de 40%. Aceste cifre nu demonstrează eșecul Planului de Creștere, aflat încă în implementare. Ele stabilesc însă nivelul de la care succesul său trebuie măsurat.

Pentru cetățean, presiunile se cumulează. Inflația, costul energiei și modificările fiscale se întâlnesc în același buget de familie. Majorarea recentă a prețului reglementat al gazelor la peste 26 lei/m³ cu TVA arată cât de important este ca reformele din energie să fie evaluate nu doar prin deschiderea pieței și diversificarea surselor, ci și prin reducerea vulnerabilității gospodăriilor, transparența achizițiilor și eficiența managementului riscului. În același timp, deficitul bugetar și creșterea datoriei publice cer o discuție mai atentă nu doar despre cât se împrumută statul, ci pentru ce se împrumută și ce capacitate economică generează aceste resurse.

O altă probă esențială este ceea ce se întâmplă în teritoriu. Republica Moldova continuă să piardă populație, iar sărăcia rurală este aproape dublă față de cea urbană. O reformă administrativ-teritorială poate crea primării mai mari și, eventual, mai capabile. Nu poate însă, de una singură, crea locuri de muncă, servicii, transport, investiții sau motive pentru ca tinerii să rămână. Integrarea europeană va fi

convingătoare în comunități atunci când va reduce nu doar distanța dintre Chișinău și Bruxelles, ci și distanța dintre Chișinău și restul țării. Distribuția teritorială a investițiilor, accesul la servicii după reorganizare și evoluția depopulării trebuie urmărite la fel de atent ca rata de absorbție a fondurilor.

Agricultura va fi unul dintre testele cele mai dificile. Compatibilitatea administrativă cu Politica Agricolă Comună nu este suficientă dacă producătorul moldovean nu dobândește și capacitatea economică de a concura în piața europeană. Agenția de Plăți precum și sistemele de control și trasabilitate sunt infrastructura instituțională indispensabilă. Dar, în același timp, fermierii trebuie să poată suporta costurile conformării, să aibă acces la consiliere, creditare, irigații, procesare și piață. Succesul PSPA și al finanțărilor europene nu ar trebui măsurat doar prin subvenții distribuite, ci prin productivitate, venit agricol, reziliență climatică, procesare și capacitatea fermelor de a concura pe piața europeană.

Din toate aceste exemple rezultă o singură preocupare transversală: progresul aderării trebuie să fie însoțit de o verificare tot mai riguroasă a impactului. Considerăm util ca dialogul Republica Moldova–Uniunea Europeană să privească împreună trei niveluri: reforma adoptată, capacitatea creată pentru implementare și rezultatul demonstrabil pentru beneficiar. Aceeași logică ar putea fi aplicată administrației publice, Planului de Creștere, investițiilor teritoriale, agriculturii și serviciilor publice.

Societatea civilă poate contribui la această verificare. Rolul ei nu ar trebui să se încheie odată cu consultarea unui proiect de lege. Organizațiile independente pot oferi ceea ce auto-raportarea administrativă surprinde mai greu: experiența beneficiarului final, efectele teritoriale, problemele de implementare și semnalele timpurii privind riscurile. Pentru aceasta este nevoie de acces real la date, rapoarte de implementare, indicatori, audituri și informații privind beneficiarii și rezultatele proiectelor. O societate civilă europeană nu este chemată să aplaude automat orice reformă, ci să verifice dacă aceasta produce rezultatul pentru care a fost adoptată. Critica argumentată a unei reforme nu este contrariul integrării europene; poate fi unul dintre mecanismele prin care integrarea devine mai credibilă, mai eficientă și mai benefică pentru cetățean.

După aproximativ cinci ani de continuitate a multor politici publice, este firesc ca evaluarea să se deplaseze de la intenții către rezultate structurale. Nu propunem ca rezultatul să fie presupus dinainte și nici ca dificultățile economice ale Republicii Moldova să fie atribuite simplist unei singure guvernări sau procesului european. Propunem ca ele să fie măsurate transparent: ce s-a îmbunătățit, ce a stagnat și ce s-a deteriorat în economie, în instituții, în comunități și în viața oamenilor.

În această evaluare considerăm necesară și o etapă intermediară, esențială pentru aprecierea reală a progresului: nu doar dacă legislația a fost adoptată, ci și **în ce măsură aceasta corespunde efectiv standardelor și acquis-ului european, în ce măsură procesul de elaborare a fost transparent și bazat pe consultări publice reale și incluzive și dacă, în adoptarea și implementarea reformelor, au fost respectate principiile statului de drept, bunei guvernări, participării democratice, transparenței și responsabilității instituționale.**

Adoptarea unei legi sau îndeplinirea formală a unui jalon nu garantează, în sine, existența unei reforme autentice. Este la fel de important dacă legislația transpune corect standardele europene, dacă instituțiile și grupurile afectate au avut posibilitatea reală de a contribui la procesul decizional, dacă observațiile formulate în cadrul consultărilor au fost examinate și argumentate și dacă instituțiile dispun de capacitatea, independența și resursele necesare pentru aplicarea noilor norme.

Abia după această evaluare a **calității legislației și a procesului prin care reforma este construită** trebuie analizat efectul său concret: dacă instituțiile funcționează mai bine, dacă economia devine mai competitivă, dacă administrația este mai responsabilă și mai transparentă, dacă serviciile publice se îmbunătățesc și dacă cetățenii și comunitățile resimt efectiv beneficiile procesului de integrare europeană.

Întrebarea pe care dorim să o aducem în atenția Consiliului de Asociere este, de aceea, una simplă, dar fundamentală: **este suficient ca progresul Republicii Moldova să fie evaluat prin numărul actelor legislative adoptate, jaloanele formal îndeplinite și capitolele de negociere deschise sau etapa următoare a procesului de aderare trebuie să acorde o pondere mai mare atât calității și legitimității democratice a reformelor, cât și efectului lor real asupra instituțiilor, economiei, comunităților și nivelului de trai al cetățenilor?**

Formulăm această întrebare nu ca pe o contestare a parcursului european, ci ca pe o condiție a durabilității lui. Republica Moldova are nevoie de accelerarea integrării europene, dar și de o accelerare comparabilă a calității guvernării, a capacității economice și a rezultatelor resimțite de cetățeni. Reformele devin durabile atunci când oamenii pot vedea, în propria lor viață, de ce au fost necesare.